

De Donder og De Clippel gegn Belgíu

Dómur frá 6. desember 2011

Mál nr. 8595/06

2. gr. Réttur til lífs

5. gr. Réttur til frelsis og mannhelgi

Skylda til að vernda líf. Meðferðarúrræði. Vistun geðsjúks manns í fangelsi.

1. Málsatvik

Kærendur, Patricia De Donder og Ivan De Clippel, eru belgískir ríkisborgarar. Þau eru fædd árin 1947 og 1945 og eru búsett í borgunum Hobogen og Ghent í Belgíu. Þau eru foreldrar Tom De Clippel sem fæddist árið 1973 og fyrirför sér í fangelsinu í Ghent þann 6. ágúst árið 2001.

Sonur kæranda byrjaði ungur að fíkta við notkun fíkniefna og fór í kjölfarið að þjást af ýmsum persónuleikaröskunum. Þrátt fyrir að hann hafi leitað til sálfræðings versnaði ástand hans sífellt og árið 1992 var hann lagður inn á geðdeild. Í mars árið 1999 var hann handtekinn vegna gruns um tilraun til þjófnaðar. Niðurstaða geðmats var sú að hann hefði þjást af ofsóknaræði þegar hið meinta brot átti sér stað. Hann hefði því ekki verið fær um að stjórna gerðum sínum. Sérfræðingurinn mælti með því að hann yrði vistaður á viðeigandi stofnun. Þann 28. maí 1999 var Tom De Clippel sakfelldur um þá háttsemi sem honum var gerð og sök og dæmdur til vistunar á viðeigandi stofnun. Var hann í kjölfarið vistaður í sérstakri álmu fyrir ósakhæfa í fangelsinu í Ghent þar til yfirvöld fyndu viðeigandi stofnun þar sem hann gæti fengið meðferð. Skömmu síðar var hann fluttur á stofnun sem sérhæfði sig í meðferðarúrræðum fyrir brotamenn. Í júlí 2001 skilaði félagsráðgjafi sem sá um mál Tom skýrslu þar sem fram kom að hegðun hans hefði versnað og hann væri það árásargjarn að erfitt væri að meðhöndla hann. Í ljósi niðurstöðu skýrslunnar fyrirskipaði saksóknari að Tom skyldi vistaður á ný í fangelsinu í Ghent þar sem almenningi stafaði ógn af honum. Hann var þó ekki vistaður í sérstakri álmu líkt og í fyrra skiptið heldur var hann færður í klefa ásamt þremur öðrum föngum. Eftir að slagsmál brutust út í kleanum var Tom vistaður í einangrun um tíma og síðar í einstaklingsklefa. Kærendur kváðust ekki hafa fengið fregnir af þessu fyrr en þremur dögum eftir að sonur þeirra var færður í fangelsið. Kærendur fengu þó tækifæri til að heimsækja son sinn nokkrum dögum síðar og kváðu þau greinilegt að fangelsisvistin hefði haft slæm áhrif á andlegt ástand hans. Fjórum dögum eftir heimsókn þeirra framdi Tom sjálfsmorð í kleanum sínum.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur héldu því fram að vistun sonar þeirra í fangelsinu í Ghent hefði í ljósi slæms andlegs ástands hans brotið gegn 2. og 3. gr. sáttmálans þar sem augljóst var að slík vistun hefði slæm áhrif á andlega heilsu hans og hætta væri á að hann stytti sér aldur. Kærendur báru því einnig við að vistunin hefði brotið gegn 5. gr. sáttmálans enda hefði hún ekki verið í samræmi við þann dóm sem kveðinn var upp yfir honum.

Niðurstaða

Um 2. gr. Dómstóllinn áréttaði að ríki hefðu jákvæða skyldu til að vernda líf einstaklinga hvort sem ógn stafaði að þeim frá öðrum einstaklingum eða þeim sjálfum. Dómstóllinn skoðaði því næst tvö atriði, í fyrsta lagi hvort yfirvöldum hefði verið ljóst eða hefði mátt vera ljóst að vistun sonar kæranda í fangelsinu í Ghent skapaði hættu á að hann reyndi að styttast aldur og í öðru lagi hvort yfirvöld hefðu gert allt sem í þeirra valdi stóð til að koma í veg fyrir að svo færi. Dómstóllinn benti á að vitað hefði verið að andlegt ástand sonar kæranda væri mjög viðkvæmt. Þá væri tíðni sjálfsmorða meðal fanga mun hærri en meðal almennings. Auk þess hafði lækni sem annaðist son kæranda greint hann með geðklofa með ofsóknaræði en sjálfsmorðstíðni væri mjög há meðal þeirra sem þjást af því einkenni. Þótt Tom hefði ekki hótað því að fremja sjálfsmorð né gert tilraunir til þess þá hlutu yfirvöld að hafa gert sér grein fyrir því að mikil hætta gat fylgt því að vista mann í hans ástandi í almennu

fangelsi. Yfirvöld vissu um viðkvæmt andlegt ástand hans og forsögu hans innan kerfisins. Dómstóllinn taldi að með hliðsjón af andlegu ástandi sonar kæranda hefðu yfirvöld aldrei átt að vista hann í hefðbundnu fangelsi. Þar sem yfirvöld gerðu það engu síður og það leiddi til dauða hans komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að brotið hefði gegn 2. gr. sáttmálans.

Um 5. gr. Dómstóllinn taldi ljóst að ákvörðun yfirvalda að vista son kæranda á lokaðri stofnun hefði ótvírætt haft lagastoð en belgísk lög heimiluðu slíka vistun ef hinn ákærði þjáðist af geðsjúkdómi eða annars konar andlegri röskun sem gerði honum ókleift að stjórna gerðum sínum. Lögin tóku hins vegar skýrt fram að slík vistun ætti að vera á sérstakri stofnun en ekki í almennu fangelsi. Þá hafði saksóknari mælt fyrir um að vista skyldi son kæranda í álmu fyrir geðsjúka innan fangelsisins. Þar sem yfirvöld höfðu þrátt fyrir skýr lagafyrirmæli vistað hann í sjálfu fangelsinu taldi dómstóllinn að brotið hefði verið gegn 5. gr. sáttmálans.

Á grundvelli 41. gr. sáttmálans var Belgíu gert að greiða báðum kærendum 25.000 evrur í miskabætur og þeim sameiginlega 10.000 evrur vegna málskostnaðar.